

Estanis Puig, L'Escala, 3 de febrer del 2024

[Text de la presentació del llibre *S'obre el teló*, a la Llibreria Vitel·la de L'Escala]

BARDERA: UN AUTOR DE CULTE?

INTRODUCCIÓ

a.- A part del llibre de poesia, *el penúltim vòmit* (Viena, 2008) que va guanyar el premi Marià Manent de Poesia de Premià de Dalt, Bardera ha anat publicant ininterrompudament conte, assaig i novel·la. El primer, *i alguns contes per llegir-los d'amagat* (El Cep i la Nansa, 2010), un recull de contes, va merèixer ser finalista del V Premi el Temps de les Cireres al millor llibre publicat en català l'any 2010 per un autor jove –menor de 35 anys. A partir del 2010 i fins al 2016, va publicar uns quants llibres de narrativa, tots amb l'editorial vilanovina El Cep i la Nansa: *Fauna animal* (2011), *Els homes del sac* (2012), *Els nens del sac* (2013), *Contes de propina* (2014), *Nens de llet* (2016) i la novel·la *Viladelsac* (2015).

b.- L'any 2019 va veure la llum l'ANTOLOGIA *Un circ al pati de casa* (Empúries, 2019), amb pròleg de Toni Sala.

Col·labora habitualment a la Revista el Núvol, (**el darrer article Hàmsters i Vaques imagina com seria el temari de les oposicions en una Catalunya Independent**) amb articles de crítica literària sobretot. En té un sobre Víctor Català sobre Solitud i la figura de la protagonista de l'obra, la Mila.

c.- Ha fet assajos d'autors que l'han influït com Monzó, Espriu, Porcel, Pàmies, Víctor Català, entre d'altres. Té una web on es poden trobar escrits seus, entrevistes i crítiques dels llibres que ha anat publicant. Alguns dels seus contes s'han traduït al *polonès*, al croat, al *rus*, al *neerlandès*, al gallec, al castellà i a l'*anglès*.

d.- CAL RATOLIU

És un dietari que m'ha ajudat a posar els contes de Bardera en un context. Allí hi explica els seus orígens i els seus trets identitaris (pàg 33 i 34). Us convido a llegir aquest dietari, sabreu què vol dir ser de can Bardera de Viladamat. S'hi intueix la influència de l'avi en el llenguatge que fa servir Bardera en les seves obres, sobretot en els primer contes de *I alguns contes per llegir-los d'amagat*. Hi explica els orígens familiars que provenen de Galliners. I sobretot la de l'avantpassat del segle XIX que se les portava, el patriarca de cal Ratoliu.

Us ho passareu bé. Hi explica moments importants que li han deixat empremta.

S'OBRE EL TELÓ

En una entrevista en un diari Bardera ja ens avisava que aquest nou llibre és estrambòtic i que dubtava que cap editor el volgués publicar. L'editorial que ha apostat pel llibre és "La segona Perifèria" que m'ha fet arribar un catàleg amb l'imponent títol "La revolució comença ara".

A TV3 acompanyat de quatre dels teus editors, comentaven: "*havia quedat seduït per la teva gosadia i -un altre- que sempre t'has mostrat impertèrrit davant del fracàs*".

Tornant a l'article del Núvol s'obre l'ensenyament i l'informe PISA, parles d'una proposta divertida de temari d'oposicions per a la futura Catalunya independent. Analitza el comportament dels companys de feina i del departament d'ensenyament, sense pèls a la llengua. Els equipares a hámsters que fan girar la roda on estan engabiats. Així van passant els dies i que la seva actitud és dòcil i bovina, com correspon a les vaques. Els proposes que, en una futura Catalunya independent, es rebel·lin i es transformin en l'Ós Bru (en Mateu) del teu conte a Bèsties de Companyia.

3.- S'OBRE EL TELÓ consta 47 textos en format de teatre. Peces que no van més enllà d'una o dues pàgines cadascuna.

LA INTRODUCCIÓ. Cada peça té una introducció breu (de fet tot és breu en aquest llibre) que situa els protagonistes a l'escenari i l'espai imaginari on passa l'acció. Hi ha unes quantes peces que ja els havia publicat en reculls anteriors, en format de conte. Com és usual a les obres de teatre, s'hi especifica com ha de ser l'escenari, l'atrezzo, etc. Quenau, als seus "exercicis d'estil" ja descrivia escenaris, on s'encabien els objectes amb meticulositat o Cabrera Infante al seu "Exorcismos de estí(1)o". L'escenari que es descriu és despullat, definit amb poquíssimes frases sense cap adjectiu ni element superflu.

Aquesta introducció és un element essencial a l'obra. Forma un conjunt a part del conjunt de la narració. De fet, una obra dins l'obra. Amb sis vuit línies, et situes perfectament en un espai concret: un camp ple de rosada en un matí fred d'hivern i amb una noguera majestuosa que presideix l'escenari. O passa en un ambient claustrofòbic, com el d'un ascensor avariats d'un manicomi, on dos interns se les tenen. O en una assemblea d'avis en un geriàtric on l'Avi Assembleari, amb caminador, s'adreça als Companys (XL).

Tot passa en espais com geriàtrics, hospitals, manicomis, cirques, centres on treballen pedagogs, una estació de tren abandonada... Són escenaris tètrics, on abunden les rates, la brutícia i demés misèries. Tot molt barderià.

ELS PERSONATGES són vells coneguts, encara que la fauna animal hi hagi desaparegut: ara hi ha cadàvers, siamesos enganxats per l'orella, esquelets que s'abracen, ancians decrepits molt preocupats per no perdre la dentadura postissa, cadàvers amb l'ossamenta exposada a les inclemències del temps, pallassos, bufons, monarques, maltractadors i víctimes, neurocirurgians, pedagogs eminents. Els diàlegs que matenen són del tot absurds.

(Exemples) Al XXXIV: Un pallasso trist i un pallasso alegre "*sóc un pallasso alegre i no sóc feliç Buaaaaah! Doncs jo sóc un pallasso trist i no sóc feliç Buaaaaah!*"

Al XXXII un comunista de tota la vida parla amb l'home estruç "*tranquil ningú no sap què és la felicitat*" l'home estruç, capcot, abaixa la mirada.

EL PÚBLIC és un personatge més, que sovint intervé per manifestar l'acord o la desaprovació.

(Exemple) Al XXXVI intervé de manera activa. “L’home maltractador espera la dona maltractada. Maltractador: *“la meva dona ja fa tard, quan arribi l’estovaré de valent. El públic: Uuuuhhhh! Uuuuhhhh!”*

CONCLUSIÓ

La primera: haig de confessar que en aquest recull de textos n’hi ha uns quants que es fa difícil d’entendre què ens vol dir l’autor. Si és que vol dir alguna cosa. El lector, –en aquest cas un servidor– ingènuament busca on agafar-se, mira de trobar punts de referència. Mira, penses, aquest del tren (XXXVIII) s’assembla aquell que vas llegir de Calders que feia: *“Ningú no volia dir-li a quina hora passaria el tren. El veien tan carregat de maletes, que els feia pena explicar-li que allí no hi havien hagut mai ni vies ni estació”*. Al XXXVIII els protagonistes són dos esquelets que conversen dia i nit sense descans, en una estació abandonada plena de rates. O un altre, el del comunista de tota la vida (XXXII) et suggereix una vinyeta de EL Roto on parla dels maldecaps que t’estalvia abraçar una ideologia. O recordes que a la Torre un dels contes de “La vida para principiantes” de l’escriptor polonès Slawomir Mrozek, s’hi descriu un personatge solitari i kafkià, com algun dels textos que avui presentem.

Llengint Bardera tinc la sensació que, empès per aquesta voluntat de síntesi, de depurar i d’experimentar, cada paraula és com un dard que t’impacta. L’experiment el deu haver portat al fet que el format teatre sigui el que més s’addiu al propòsit. El resultat és que et trobes amb textos minimalistes –no sé si aquest concepte es fa servir gaire ara–, anorèctics en diu en Ponç Puigdevall a un escrit que ha fet sobre el llibre.

I encara, és que quan entres a l’univers Bardera (tal com vaig titular a l’altre presentació), et veus com aquell que pela una ceba o una carxofa on cada capa et porta a una situació nova, cada vegada més interessant, a alguna pista o una relació que tu tens a la teva motxilla, que t’obre un munt de possibilitats. O com aquell que contempla un espectacle pirotècnic, com els que fem per a la cloenda

de la Festa Major, i, en una nit estelada plena de calma i tranquil·litat, esclata un coet en forma de palmera que il·lumina la nit en multitud de guspises que es dispersen i s'apaguen poc a poc.

Unes capes que vas superant a partir de referents literaris que coneixes (en aquest cas indiscutiblement Ionesco, Beckett, Sanchis Sinisterra, també Brossa o inclús Pedrolo, pel que fa al teatre. I pel que fa als contes Tomeo, Monterroso, Cortázar, Miquel Bauzà o Calders.

És així la vida? Absurda, sense horitzó, sense marge per l'esperança? Quin sentit té la vida en definitiva?. I si ho és –d'absurda–, com ens l'hem de prendre, amb una riallada desencaixada que ens alliberi del neguit i la depressió? O és millor deixar-te anar pel pendent del pessimisme i el conformisme? O, tal com diu el Roto (Andrés Rabago, abans OPS a Hermano Lobo) refugiar-te en “*Las ideologías (les religions) significan un gran ahorro para el pensamiento*”.

Intentes fer una vida normal, et relaciones amb gent normal, fas la teva feina, formes una família, pagues la hipoteca, t'esforces a participar en la cosa pública, fas esport, etc. Això sí, ben medicat amb antidepressius.

Per mi aquesta és la disjuntiva que ens planteja Bardera, és el camí i que en aquest últim llibre porta al límit, abandonant el format dels contes anteriors (em pregunto, si realment això són obres de teatre? –literalment irrepresentables– o segueixen essent contes i que el format teatral t'hagi servit per sintetitzar i depurar el llenguatge?)

No entra dins dels paràmetres de l'absurd que Bardera ens proposa, la notícia que una funerària de València venia cadàvers d'indigents a les universitats per 1200€? i que després, una vegada esquarterats i fetes les proves i pràctiques pertinents entre els estudiants, la universitat pagava a la mateixa funerària 12.000€ per la incineració que mai es produïa. I per acabar-bo d'arreglar, sembla, que les restes les anaven posant en fèretres de morts “normals” per acabar de tancar el cercle.

Det fet el XXXVII, s'hi ajusta plenament (*descomunal sala forense nova de trinca, intacta. Set-centes vint-i-tres lliures metàl·liques, arrenclerades en la fredor. Al cim, cadavers nus panxa enlaire, encara per identificar. Esperen l'autopsia per estricte ordre d'arribada*).

O al XXXV Sala quirúrgica. Operació delicada. Dos neurocirurgians remenen el mateix cervell fa hores. Suen. Esbufeguen.

En conclusió l'absurd, la soledad, la incomunicació i el sarcasme presideixen el nostre món. I a fe que Damià Bardera el descriu de manera magistral. Així com Joan Brossa a l'Alfabet desbaratat va obrir un camí cap a l'experimentació i el desconegut, Bardera, per mi, ha posat els fonaments per arribar a ser un autor de culte.